

Гінтерс З.В.

Економічні, соціокультурні та теоретико-педагогічні передумови розвитку економічної освіти в Галичині (XIX – перша половина XX століть)

*Зінаїда Василівна Гінтерс, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін
Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України
м. Львів, Україна*

Анотація. У статті розглядаються проблеми розвитку економічної освіти дітей і молоді в Галичині XIX – першої половини XX століть: економічні, культурні та педагогічні передумови.

Ключові слова: Галичина, економічна освіта, кооперативне навчання

Вступ. Сучасні трансформаційні процеси в економіці України вимагають відродження кооперативних традицій, залучення потужного потенціалу національної кооперативної думки до організації економічного і соціального поступу. Це, на нашу думку, зумовлює актуальність проблеми економічних, соціокультурних та теоретико-педагогічних передумов виникнення і розвитку економічної освіти в Галичині XIX – першої половини XX століть.

Короткий огляд публікацій з теми. Аналіз архівних джерел, праць визначних українських педагогів, істориків, соціологів, політологів дає підстави стверджувати, що господарське, соціокультурне, освітнє життя Галичини означеного періоду підпорядковувалося інтересам чужоземних володарів, оскільки Галичина до 1918 року належала до Австро-Угорщини, а після розпаду ЗУНР з 1919-го до 1939 року перебувала в складі Польщі.

В соціально-економічному відношенні Галичина мала аграрний характер з незначним накопиченням капіталу, слаборозвинутою торгівлею, низьким рівнем урбанізації, найнижчими заробітками й найвищим відсотком надлишкової робочої сили, була однією з найбільш відсталих частин імперії, в якій 80% населення було неписьменним. Це істотно позначилося не лише на економічному, соціокультурному становищі українського населення краю, але й на рівні його освіти, змісті відповідних педагогічних ідей цього часу. Важливі дослідження даного періоду подають М. Грушевський, Д. Дорошенко, І. Крип'якевич, К. Левицький, І. Франко. У розвиток кооперативної думки, формування ідеології кооперативного шкільництва особливо вагомий внесок зробили І. Бариляк, Р. Білинський, Д. Великанович, М. Галушинський, А. Жук, А. Качор, К. Коберський, Д. Коренець, А. Кушинський, К. Левицький, О. Луцький, І. Лучишин, Ю. Павликовський, М. Росткович, М. Туган-Барановський, С. Храпливий, І. Филипович, І. Ющишин та ін. Вони розробляли теоретико-методологічні й педагогічні положення щодо становлення й функціонування кооперативного шкільництва в Галичині. За часів незалежності України дослідження різних аспектів освіти і виховання в Галичині здійснили І. Воробець, Т. Завгородня, С. Злупко, О. Ко-вальчук, І. Курляк, З. Нагачевська, Б. Ступарик, М. Че-піль, інші вчені.

Мета нашого дослідження – аналіз стану економічних, соціокультурних та теоретико-педагогічних передумов розвитку економічної освіти в Галичині XIX – першої половини XX століть. «Аграрний край – бідний край!» – якось висловився відомий український економіст Володимир Навроцький. У цих словах

була багатомірною правда, однак це не означало, що промисловість в Галичині не робила певного поступу, який охоплював переважно легку, харчову і видобувну галузі. Металообробна промисловість посідала останнє місце у промисловості краю [5, с. 30–31]. Порівняно швидко розвивалися дві галузі економіки: це видобуток нафти і залізничне будівництво.

Проте економічне зростання мало однобічний характер, бо давало вигоду передусім власникам чужинських капіталів і посилювало колоніальний статус Галичини. Таке становище спонукало українське населення, його інтелектуальних лідерів шукати вихід із колоніального пригнічення, використовуючи економічні та суспільно-політичні важелі. Австрійські реформи початку XIX століття, хоч і мали невелике практичне значення, все ж багато зробили для морального піднесення українців, дали надію, розбудили енергію для боротьби за ліпше майбутнє. Велику роль у цьому відродженні відіграло молоде українське духовенство, серед якого було багато освічених осіб, що дбали за національні інтереси.

Матеріали і методи. Історія економічної освіти в Галичині бере початок ще в першій чверті XIX століття. У зв'язку із розвитком ринкових відносин і початком індустріалізації краю зростали потреби торговельних закладів у підготовці фахівців, що спонукало до організації фахового навчального закладу – реальної школи (1825 р.), яка готувала «до наук комерційних та реальних». Через 10 років вона отримала статус Академії реальної і торговельної, яка 1844 р., після приєднання будівельного факультету університету, перетворена в Академію технічну, пізніше – у Львівську політехніку [12, с. 87]. В її складі спочатку було і торговельне відділення, однак 1853 року воно було перетворено в середню торговельну школу – єдиний тоді середній навчальний заклад у Галичині, що готував фахівців комерційної справи. Школа проіснувала недовго, адже більшість потрібних торговлі спеціалістів готували самі купці через систему учнівства. Крамарі, рахівники, товарознавці набували фахових знань безпосередньо в крамницях та на торговельних складах. Так працювала на перших порах і «Народна Торговля» – перший український споживчий кооператив, метою якого, водночас з організацією гуртової торгівлі та забезпеченням товаром українських крамниць при читальнях, у громадах та парафіях, а також приватних, були «підготовка й виховання посередника між продаючим та купуючим, то є громади наших, українських купців» [12, с. 88].

Середина XIX століття була переломним етапом суспільно-політичної боротьби в Галичині, яка стала

осередком українського національного руху. У 1870–80-х роках серед прогресивної інтелігенції Галичини зароджувалися ідеї, в яких містилися конструктивні поради, спрямовані на залучення збіднілих селянсько-ремісничих верств до економічної самочинності [1, с. 74–94].

Це сталося завдяки новій генерації українського громадського життя, яку очолили сини священників, учителів, а трохи згодом і сини селян. Як пише І. Витанович, «переконавшись, що без визволення головного носія національності з духового й соціального полону, з темноти й лихви марні й нереальні будь-які дальші культурні й політичні амбіції», вони упевнилися, що «з бідним політики робити не можна». Вони виразніше побачили тісну пов'язаність національного й соціального переплетення ...інтересів. ...що доведеться почати і витримати важку боротьбу з супротивними силами, і спиратися в ній на власні об'єднані сили [2, с. 134].

Відомий культурно-освітній діяч М. Галушинський зазначав, що «...народ і українське селянство гине у безпросвітній тьмі. ... причиною цього становища є відсутність власного державного організму, а пануючі над нами народи затемнюють нашу національну ідею... Доки ми не змінимо того стану, не усвідомимо і не просвіtimo наші широкі маси, доти ми не зможемо мати сильної надії на краще і ясне майбутнє» [3, с. 20]. Досліджуючи загальний стан розвитку шкільництва Галичини означеного періоду, професор Б. Ступарик наводить сумну статистику: станом на 1900 рік в Галичині не існувало жодної п'ятирічної, шестирічної або виділової школи з українською мовою навчання (виділової школи – здебільшого трирічні школи, програми яких включали знання з предметів, необхідних для роботи в промисловості та сільському господарстві). Багато міст взагалі не мали українських шкіл [13].

Після закінчення першої світової війни незважаючи на насилля та поневолення українського народу іноземними загарбниками, прогресивні педагоги Галичини відстоювали й розвивали національну ідею, ідеї гуманної педагогіки, які поширювалися на фахове шкільництво, зокрема кооперативне. В аспекті методології проблеми такий підхід, на наш погляд, є надзвичайно важливим. Він спрямовує на висвітлення ідеї економічної освіти і, зокрема, кооперативного шкільництва та її розробку такими яскравими його представниками, як С. Бородаєвський, І. Витанович, Ю. Дзерович, К. Коберський, Д. Коренець у контексті соціального, національного й педагогічного гуманізму. Та і саме поняття «кооперація», під таким кутом зору, віддзеркалює гуманізм взаємин людей, спільноти.

Класик економічної теорії М.І. Туган-Барановський зазначав, що кооперація є формою соціального компромісу і містить у собі можливість найширшої волі, де відсутня примусова влада. Водночас це й важливий чинник загальної гармонії розвитку суспільства, розв'язання суперечностей сучасності: кооперації притаманний великий заряд моральності, гуманності [11, с. 219].

Виникнення кооперативного руху й кооперативного шкільництва в Галичині було зумовлено передусім економічними й соціокультурними чинниками. У

відповідності до характеру діяльності й завдань, які вони перед собою ставили, кооперативні об'єднання регіону були різних форм: споживчі, кредитні, сільськогосподарські, промислові, житлові та ін. Відомо, що перші кооперативи в Галичині почали виникати після 1873 року, коли було видано австрійський закон, що дозволив відкривати товариства легально. Ці кооперативи об'єднували громадян здебільшого за національною ознакою. Перше українське кооперативне товариство було відкрите у Львові 1883 року, а 1908-го в Галичині було 180 різних українських кооперативів. Особливо динамічно розвивалася сільськогосподарська й кредитна кооперація, 1911 р. в регіоні було 3 251 кооперативів, із них – 2 672 кредитних [7, с. 204].

У цьому контексті дану проблему розглядав і Б. Мартос, який зазначав: «Кооперативний рух так само, як і політичний, і професійний, і національний має свої особливі завдання. Але ідеал – той самий: визволення від експлуатації, від будь-якого поневолення, утворення умов, які найбільше сприяють розвитку особи й нації, матеріальному й духовному поступу людства» [9]. Ця мета базувалася на колективній (груповій) формі власності й досягалася через організаційну, громадську, освітню діяльність кооперативів у формі пропаганди та агітації, просвітництва, через законодавчу ініціативу, матеріальне і трудове сприяння, утворення й розвиток специфічних громадсько-господарських організацій [6].

Особливість економічної освіти в Галичині полягала в тому, що здійснювалася вона шляхом кооперативного шкільництва, яке виникло на базі торговельного. Зміст сучасного поняття «економічна освіта», за твердженням академіка С. Гончаренка, це – «підготовка спеціалістів з планування, обліку, фінансів та інших напрямів економічної роботи в народному господарстві, а також для науково-педагогічної діяльності в галузі економічних наук» [4, с. 111].

Виявляючи соціокультурні й теоретико-педагогічні засади виникнення кооперативного шкільництва в Галичині означеного вище періоду, ми у своєму дослідженні виходимо із концептуального положення, згідно з яким суперечності є першоджерелом, причиною розвитку, вони неодмінно властиві всім процесам і явищам. Огляд чисельної суми фактів, які містяться в архівних матеріалах, історичній, економічній, правовій, педагогічній літературі, засвідчує, що виникнення і розвиток кооперативного руху в регіоні наприкінці XIX століття зумовили появу певних суперечностей. Однією із них була така: необхідність функціонування різних за змістом та формами кооперативних об'єднань і культурно-освітня невідповідність широких мас українського населення до сприйняття нових соціально-економічних ідей, їх реалізації у власних інтересах. Розв'язання цієї суперечності прогресивні громадські й культурно-освітні діячі Галичини шукали у створенні національної системи фахового шкільництва, в якому особливе місце посідало кооперативне.

Такий підхід діалектично взаємопов'язаний з іншою важливою методологічною засадою, а саме: урахуванням національних рис характеру, ментальності, архетипу українця, який, за визначенням Я. Яреми, володіє всіма ознаками інтраверта [15]. Ця обставина

знайшла свій вияв у культурі морального добра, внутрішній красі, релігійній і національній толерантності, отже, гуманності. Відповідно до психологічного складу народу, його самобутньої культури, як це доводять С. Балей, Д. Коренець, О. Кульчицький, І. Ющишин, Я. Ярема та ін., має складатися система виховання, освіти.

Науковий підхід до розуміння проблеми кооперації й розбудови кооперативного шкільництва суттєво сприяє розв'язанню суперечності між індивідуальними та суспільно-громадськими інтересами особистості. Як справедливо зазначав М. Туган-Барановський, кооперація виступає не лише в якості соціального компромісу, але і в якості загальної гармонії, вищого типу суспільної організації, отже, першим чинником розв'язання всіх протиріч сучасності [14].

У цьому контексті актуальним предметом наукової дискусії залишається питання про вплив західноєвропейської цивілізації на розвиток української культури, кооперативного шкільництва Галичини. Ми вважаємо, що неупереджений історико-педагогічний погляд на цю проблему не може відкидати деяких позитивних моментів процесу діалогу культур, який з об'єктивною необхідністю відбувався між галицькими українцями і представниками інших народів. Розробка українськими освітянами теоретико-методологічних засад становлення кооперативного шкільництва в Галичині вимагала певного запозичення соціокультурних і педагогічних ідей західноєвропейських учених, які на той час мали більш вагомий науково-теоретичний здобуток. Це пояснюється активним індустріальним розвитком і цивілізаційними процесами країн Західної Європи. Б. Мартос писав, що він «...під час своїх подорожей знайомився на місці з діяльністю кооперативних організацій різного роду в Німеччині (Берлін, Дрезден, Ляйпціг, Регенсбург, Мюнхен, Нюрнберг, Гамбург, Страсбург), Чехословаччині (Прага, Колін, Градець Кральове, Мл.Болеслава, Мнихово Градіще, Клятови, Дражище), в Бельгії (Брюссель, Гент, Остенде), Франції (Париж, Кань-Сюр-Мер, Лезарк), Швейцарії (Женева, Базель), – а всього відвідав більше 70 кооперативів» [9].

Практикою виховання та економічної освіти, і, зокрема, кооперативного шкільництва активно цікавилися у інших народів Д. Коренець, А. Кущинський, В. Левинський. Цим питанням, як відомо із наукових джерел, були присвячені наукові конференції 1927 року в Стокгольмі, 1930-го – у Відні, а 1932-го – у Нойдорфі (Швейцарія). У ході роботи останньої брав участь у дискусії і доповідь доктора Фошера суттєво доповнив Д. Коренець у виступі «Міжнародне кооперативне виховання, його мета і методи» даними про виховну працю українського кооперативного шкільництва. Після повернення з-за кордону він підготував розширений звіт про роботу конференції й опублікував його у часописі «Кооперативна Республіка». Ґрунтовне дослідження розвитку кооперативного руху й освіти за кордоном здійснили В. Левинський у праці «Освітня праця за границею», А. Кущинський у статті «Принципи організації кооперативно-освітньої діяльності», К. Коберський у «Кооперативному букварі» [3, с. 26–27].

Глибоке усвідомлення і критичне переосмислення освітянами Галичини провідних ідей кооперативної теорії західноєвропейських учених, основних напрямів і видів діяльності кооперативних товариств з часом було втілене у змісті, формах і методах культурно-освітньої практики, організації навчальних закладів, побудові навчальних планів, програм тощо. До прикладу, враховуючи досвід кооперативно-освітньої діяльності таких країн, як США, Франція, Німеччина, Швейцарія, Бельгія, Фінляндія, Австрія, галицькі освітяни виділяли в ній такі три провідні напрями: 1. Піднесення загальноосвітнього і культурного рівнів учасників кооперативного руху та широких верств суспільства. 2. Розповсюдження кооперативних ідей. 3. Підготовка фахових працівників відповідно до потреб, виду кооперації [6]. Усвідомлення теоретичних питань економічної освіти, пов'язаних із визначенням видів кооперації, допомагало прогресивним педагогам Галичини знаходити адекватні форми її діяльності й влаштовувати широкомасштабні культурно-освітні заходи. До прикладу, споживча кооперація запроваджує різні форми кооперативної діяльності, а також проведення свят спільно з «Просвітою» і «Рідною Школою»; організовує спільні кооперативні курси з центральним Ревізійним Союзом Українських Кооперативів (РСУК) або місцевими кооперативними організаціями. Кредитна кооперація відповідно до специфіки своєї діяльності надає фінансову допомогу кооперативним та іншим організаціям.

Зазначимо, що певні запозичення українськими освітянами соціокультурних і педагогічних ідей зі спадщини представників західноєвропейської думки були обмеженими, критичними і не могли компенсувати потреби самостійного пошуку, розробки теоретичних проблем розвитку національного кооперативного шкільництва. З цього приводу Д. Коренець наголошував на необхідності власних кооперативних шкіл. «Ми повинні їх собі самі створити, щоб вони наскрізь були наші, приноровлені до потреб нашого господарського життя. Того, що воно вимагає, не дадуть нам школи чужі нам духом і провідною ідеєю, тільки свої рідні. То ж усякими силами ми повинні їх створити» [8].

Результати та їх обговорення. Зусиллями багатьох громадських, культурно-освітніх діячів Галичини була створена система національної економічної освіти – кооперативного шкільництва, яка мала сприяти відродженню і розвитку своєї рідної культури. Провідними у тогочасній педагогічній думці були ідеї народності, природовідповідності, культуровідповідності, гуманізації і демократизації навчально-виховного процесу. Серед особливостей економічної освіти, українського кооперативного шкільництва, на наш погляд, в Галичині було те, що його становлення відбувалося в умовах відсутності держави. Тривалий час (до 1869 р. включно) для українців Галичини практично не існувало конституційних прав на вільний розвиток, а право на утворення кооперативів дається лише 1873 роком, яке значною мірою було декларативним. Перманентні політичні процеси щодо українців галицького регіону також негативно впливали як на процес становлення національного шкільництва взагалі, так і на розвиток кооперативного зо-

крема. Нівелювалася сама ідея національного виховання, а саме: виховання історією. Істотної руйнації зазнали й віковічні традиції, соціально-економічні, культурні зв'язки з українцями, які знаходилися під владою Російської імперії, що негативно позначалося на впровадженні в освітню практику ідей народності, культуровідповідності, інтеграції і диференціації.

З цією особливістю пов'язана й наступна: ініціювання й поширення ідей кооперативного шкільництва відбувалося переважно не на урядовому рівні, а на рівні громадського сподвижництва. Прогресивні громадські й культурно-освітні діячі Галичини були свідомі того, що на шляху розбудови кооперативного шкільництва відкривається реальна можливість матеріального й духовного відродження, знаходження і самоствердження національної ідентичності [10].

Особливістю економічної освіти молоді в Галичині рельєфно окреслилася й така: змістом програм, планів, всією діяльністю закладів освіти пріоритет віддавався підготовці кадрів для роботи в кооперативах сільськогосподарського типу, що було зумовлено станом аграрних відносин регіону.

Висновки. Дослідження передумов виникнення економічної освіти в Галичині на ґрунті кооперативного шкільництва дає підстави для висновку, що його розвиток відбувався передусім на основі громадсько-педагогічного сподвижництва. Найбільш суттєвий внесок у справу українського національного відро-

дження на засадах фахового шкільництва зробили товариства «Просвіта», «Рідна Школа», «Ревізійний Союз Українських Кооперативів», «Народна Торгівля», «Сільський Господар», «Маслосоюз» та ін. Вони мали спільну мету, але водночас і суттєві відмінності у змісті та структурі професійного навчання, організаційно-педагогічних формах, управлінні. Методологічні засади, соціально-економічні умови, нормативно-правова база їхнього функціонування на різних історичних етапах мали свою специфіку. Організатори економічної освіти наголошували на таких основних педагогічних ідеях як безперервність навчання, що становить фундамент ступеневої професійної освіти; принцип природовідповідності у його взаємозв'язку з віковими особливостями, а також із генетичними здібностями й обдарованістю дитини; професійна орієнтація як умова ефективної підготовки фахівця; творче використання принципу єдності теорії і практики у фаховій підготовці молоді; виховуюче навчання як домінанта у становленні фахівця; національна ідея, традиції, звичаї, ментальність народу як основа виховання особистості громадянина, не відкидаючи при цьому загальнолюдських духовних цінностей і надбань. Об'єктивні обставини на сучасному етапі вимагають залучення теоретичних і організаційних надбань попередників у сфері кооперації до освітнього та державотворчого процесу, основою якого є динамічна економіка.

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Бондарчук І. Роля вчителя в розвитку Стрийщини // Стрийщина: Регіональний збірник. – Нью-Йорк: НТШ. Український архів, 1980. – С. 354–363.
Bondarchuk I. The role of the teacher in Stryj Stryj //: Regional Collection. - New York: Shevchenko Scientific Society. Ukrainian archives, 1980. - P. 354-363.
2. Витанович І. Історія українського кооперативного руху. – Нью-Йорк: Товариство Української кооперації, 1964. – 624 с.
Vytanovych I. History of Ukrainian cooperative movement. - New York: Association of Ukrainian cooperation, 1964. - 624 p.
3. Гіперс З.В. Економічна освіта молоді в Галичині ХІХ – першої половини ХХ століть: теорія, досвід, персоналії: Монографія. – Львів: ЛБІ НБУ, 2006. – 220 с.
Hipters Z. Economic education of young people in Galicia XIX - early XX century: theory, experience, personalities Monograph. - Lviv: LBI NBU, 2006. - 220 p.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
S. Goncharenko Ukrainian Pedagogical dictionary. - K.: Lybed, 1997. - 376 p.
5. Злупко С.М. Економіка Галичини в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. Тексти лекцій. – Львів, 1992. – 160 с.
S.M. Zlupko Galicia's economy in the second half of XIX - early XX century. The texts of lectures. - Lviv, 1992. - 160 p.
6. Історія кооперативного руху: Підручник для кооперативних вузів / Бабенко С.Г., Гелей С.Д., Гончарук Я.А. та ін. / Укоопспілка, Львівська комерційна Академія. – Львів: Інститут українознавства НАНУ, 1995. – 410 с.
History of the cooperative movement: Handbook for cooperative-governmental schools / Babenko SG, Gels SD, Goncharuk YA and others. / Ukoopspilka Lviv Academy of Commerce. - Lviv Institute of Ukrainian National Academy of Sciences, 1995. - 410 p.
7. Кооперація // Українська радянська енциклопедія: В 13 т. / Голов. ред. М.П. Бажан. – К.: АН УРСР, Голов. рад. енцикл., 1962. – Т. 7. – С. 202–204.

- Cooperation // Ukrainian Soviet Encyclopedia: in 13 vol. / Head. ed. MP Desirable. - K.: UkSSR head. Councils. en-cycle., 1962. - Vol 7 - P. 202-204.*
8. Коренець Д. Торговельно-кооперативне шкільництво в Польщі // Кооперативна Республіка. – 1931. – Ч. 7–8. – С. 254–262.
Korenets D. Trade and Cooperative schooling in Poland // Cooperative Republic. - 1931. - Ch 7-8. - P. 254-262.
9. Мартос Б. Теорія кооперації: Курс лекцій: В 3 ч. – Регенсбург-Берхтесгаден: Український Технічно-Господарський Інститут, 1947. – Ч. 3. – 165 с.
B. Martos cooperation Theory: Lectures: At 3 h. - Rehens Burg-Berchtesgaden: Ukrainian Technical and Economic Institute, 1947. - Part 3 - 165 p.
10. Павлик М. Що тепер діяти? Письмо М. Павлика до з'їзду русько-української радикальної партії з 22.9.1902 р. і додаток. – Чернівці: Друкарня товариства «Руська Рада», 1903. – 11 с.
M. Pavlik What should I do? Letter to Congress M. Pavlik Russian-Ukrainian Radical Party was on 22/09/1902. And pre-donation. - Chernivtsi: Typography Company "Russian Council", 1903. - 11 p.
11. Раковський Й. Гадки про відбудову нашої кооперації на селі // Кооперативна Республіка. – 1931. – № 3. – С. 87–91.
J. Rakowski idea of rebuilding our cooperation in the countryside // Cooperative Republic. - 1931. - № 3. - P. 87-91.
12. Споживча кооперація України: Історичні та соціально-економічні аспекти / С.Г. Бабенко, В.М. Аліман, В.В. Апопій та ін. – К.: Ред. газ. «Вісті Центральної спілки споживчих товариств України», 1996. – 192 с.
Consumer cooperation Ukraine: Historical and socio-economic aspects / S.G. Babenko, V.N. Aliman, V.V. Apopyy and others. - K.: Ed. gas. "News Central Union eat-ing Communities of Ukraine", 1996. - 192 p.
13. Ступарик Б.М., Моцюк В.Д. Ідея національної школи та національного виховання в педагогічній думці Галичини (1772–1939 рр.). – Коломия: Вік, 1995. – 173 с.

Stuparyk BM, Motsyuk VD *The idea of a national school of national education and the educational thought of Galicia (1772-1939 gg.)*. - Coloma: Age, 1995. - 173 p.

14. Туган-Барановський М. І. Політична економія. – К.: Наукова думка, 1994. – 264 с.

Tugan-Baranovsky MI Political Economy. - K.: Naukova dumka, 1994. - 264 p.

15. Ярема Я. Українська духовність в її культурно-історичних виявах. – Львів: Накладом автора, 1937. – 77 с.

J. Yarema Ukrainian spirituality in its cultural and historic-governmental manifestations. - Lviv: Circulation of the author, 1937. - 77 p.

Gipters Z.V. Economic, socio-cultural and theoretical and pedagogical preconditions of economic education in Galicia (XIX – early XX centuries)

Abstract. In the paper the problem of economic education of children and youth in Galicia XIX - early XX century: economic, cultural and educational background.

Keywords: *Galicia, economic education, cooperative learning*

Гиптерс З. В. Экономические, социокультурные и теоретико-педагогические предпосылки развития экономического образования в Галичине (XIX – первая половина XX века)

Аннотация. В статье рассматриваются проблемы развития экономического образования детей и молодежи в Галичине XIX – первой половины XX веков: экономические, культурные и педагогические предпосылки.

Ключевые слова: *Галичина, экономическое образование, кооперативное обучение*